

Interview met mevrouw M. Hoesbergen (27 augustus 1928) humanistische gemeenschap Rotterdam-Rijnmond, gemeenschap Groningen, gemeenschap Wageningen, Interview afgenomen de dato 17 augustus 2017 op locatie Spijkenisse.

Kader: het Oral History project 'Sprekend Humanisme'.

Opdrachtgever: Het Humanistisch Historisch Centrum in samenwerking met het Humanistisch Verbond.

Uitvoerende: Het Humanistisch Historisch Centrum.

Doelgroep: mensen die in de periode vanaf de oprichting van het Humanistisch Verbond (1946) tot tien jaar erna (1956) lid zijn geworden van het Verbond en van een lokale HV gemeenschap.

Doel: inzicht te krijgen wat het lidmaatschap van een lokale HV gemeenschap inhield. Voorts inzicht krijgen in wat humanistische waarden zijn voor deze groep respondenten uit de begintijd van het Verbond.

Soort interview: levensloopinterview.

Interviewer: Roy Jansen (HHC).

Onderwerpen: gezin en jeugd, theosofisch, Krishnamurti, Tweede Wereldoorlog, PvdA, Montessori onderwijs, gemeenschap Groningen, gemeenschap Wageningen, gemeenschap Rotterdam-Rijnmond, Brandt Corstius, Van Praag, remonstrantse kerk, hervormde zondagschool, belangrijkste waarden humanisme, Joep Dokman, Universiteit voor Humanistiek, Maatschappelijk werk in Spijkenisse.

Interview met mevrouw M. Hoesbergen (27-8-1928) in Spijkenisse op zeventien augustus 2017. Mevrouw Hoesbergen is achtentachtig jaar.

I: Goedemorgen mevrouw Hoesbergen. Hartelijk dank nogmaals dat u mij hebt willen ontvangen om een interview af te geven over uw lidmaatschap van het Humanistisch Verbond (HV). U bent al lid vanaf 1952 als het goed is, dus dat is al vijftenzestig jaar. En ik ben Roy Jansen de interviewer van dienst. En zoals gebruikelijk begin ik altijd met de vraag: kunt u iets vertellen over uw achtergrond, over het gezin waaruit u komt, wat uw vader deed, wat uw moeder deed. Of u broers en zussen hebt enzovoort. Ik zou zeggen: 'Steek van wal.'

R: #00:00:45-6# Vader was koopman. Hij...we woonden toen [...]. Maar in de oorlogstijd woonden we dus in Aerdenhout, bij Haarlem. Vader was koopman en deed dus, ging dus heen en weer met de fiets. Alles met de fiets. En moeder die was van oorsprong apothekersassistente. Dat heeft ze dus, nou ja, tot haar huwelijk gedaan en daarna niet meer. Zoals gewoonlijk. Ik heb een broer die ouder is, tweeënhalfjaar, dan ik. En verder niet. We zijn eh....

I: #00:01:36-4# Een klein gezin?

R #00:01:36-4# Ja, een gezin zoals het toen was. De gezinnen waren toen allemaal twee kinderen haast.

I: #00:01:43-6# Oh, dat was toen ook al?

R #00:01:46-2# Ja.

I: #00:01:46-2# Want nu is dat ook, hè?

R #00:01:45-5# Ja, maar dat was toen al, hè, dat het dus... want alle vrienden en kennissen van mijn ouders die hebben ook allemaal twee kinderen. Dat was werkelijk...dat is...dat heeft [...] dat klopt wel, dat dat heeft bestaan.

I: #00:02:04-6# Ja, uw vader was koopman. Wat? Waarin? Wat?

R #00:02:07-6# IJzerwaren.

I: #00:02:09-0# Aha.

R #00:02:11-8# Dat was/. En daardoor is dus onze zaak overgegaan op een ander, want wij hadden er geen van tweeën belangstelling voor.

I: #00:02:19-6# Nee, nee. Maar dat is uitgegroeid tot een grote zaak, begrijp ik?

R #00:02:21-6# Nou, nee, hij is niet groot, hij is niet klein, maar ook niet groot. Hij heeft geen filialen gehad of wat dan ook. Dat had hij helemaal niet. Daar was hij ook de man niet naar om in het groot te werken.

I: #00:02:41-9# Niet initiatiefrijk, zegt u dat met zoveel woorden?

R #00:02:43-2# Nee. Niet eh/ ja, hoe zal ik het zeggen. Hij was er niet toe in staat. Hij was er niet toe [...]. Ja, af en toe dan moet ik even naar woorden hoor ...dat...

I: #00:03:01-4# Ja, dat geeft niks.

R #00:03:03-3# Maar dan had hij dus niet een idee in om zoveel tegelijk te doen. Hij was meer de kleine man, die de kleine man ook hielp.

I: #00:03:21-0# Oh, zo, ja, ja.

R #00:03:21-0# Hij heeft zowel/. Had hij een paar grotere, maar verder veel klein. Nou ja. En toen was het natuurlijk veel kleiner allemaal dan....

I: #00:03:29-9# Dan nu.

R #00:03:30-9# Dan nu zal ik maar zeggen.

I: #00:03:31-3# En wat was de levensbeschouwelijke achtergrond? Was er een geloof, of?

R #00:03:38-5# Nee, er was, theosofisch.

I: #00:03:40-7# Theosofisch!

R #00:03:42-3# Vader en moeder waren allebei theosoof.

I: #00:03:47-4# Ja, ook nog een uitstapje naar de antroposofie gemaakt, of niet?

R #00:03:49-6# Nee, nee. Ze hebben echt alleen maar theosofie/.

I: #00:03:53-8# Kunt u er iets over vertellen. Wat houdt dat in theosofie?

R #00:03:58-7# Dat kan ik niet erg, want ik ben er zelf niet/.

I: #00:04:04-0# In verder gegaan?

R #00:04:04-0# Nee, ik heb het helemaal niet zelf gevonden dat dat het was.

I: #00:04:09-5# Maar hoe bleek dat in het gezin? Wat waren kenmerkende dingen van die theosofie? Of was dat niet zo expliciet?

R #00:04:19-1# Nee, het was niet expliciet. Vooral ook, we werden vrijgelaten in wat we wilden. Dus ook dat was niet expressief. Nee, dat was niet erg eh....

I: #00:04:36-8# Maar gingen ze naar bepaalde bijeenkomsten? Wat? En wie waren bekende theosofen in die tijd?

R #00:04:45-8# Krishnamurti.

I: #00:04:45-7# Ja, natuurlijk, ja.

R #00:04:48-4# Dat was de...

I: #00:04:48-4# De held?

R #00:04:51-5# Ja, maar dat was natuurlijk al in de oorlog, was dat al niet meer.

I: #00:04:55-2# In de Tweede Wereldoorlog.

R #00:05:00-5# Dat was allemaal van voor de oorlog. En in de Tweede Wereldoorlog, toen hebben ze er ook niet veel meer aan gedaan.

I: #00:05:07-7# Was uw vader, of uw moeder, of beide, ook nog politiek geïnteresseerd, of actief?

R #00:05:12-7# Ja, tenminste, dat/. Na de oorlog is pa bij de, niet actief, maar wel geïnteresseerd, bij de Partij van de Arbeid (PvdA).

I: #00:05:23-3# Maar geen lidmaatschap van de PvdA, voor zover u weet?

R #00:05:28-3# Nee, dat weet ik gewoon niet. Dat durf ik niet te zeggen. Dat er een lidmaatschap was.

I: #00:05:35-5# Maar goed. Dus u komt uit een klein gezin. Vader was koopman, moeder was apothekersassistente. U heeft een broer, een oudere broer. Uw ouders waren geïnteresseerd in de theosofie. En op een goed moment bent u, in '59, u was toen...?

R #00:05:51-5# Vijfentwintig, zoiets.

I: #00:05:52-6# Vijfentwintig jaar. Het ouderlijk huis al verlaten, neem ik aan?

R #00:05:56-2# Nou, ik ging toen eruit. Doordat dus de/. Door de oorlog heb ik dus acht jaar over mijn HBS gedaan. Dus in 1948 was ik pas klaar met de HBS. Terwijl ik dus in 1943 klaar had kunnen wezen.

I: #00:06:10-4# Ja, ja door die verdomde oorlog.

R #00:06:13-7# Maar het heeft dus wel gehad dat ik dus beter les heb gehad en dat ik dus beter heb geleerd. Meer de kans kreeg om beter te leren.

I: #00:06:29-1# Dus de inhoud van de lessen was na de oorlog beter dan...

R #00:06:33-1# Was beter en was dus goed. En dat, dat heb ik dus... ik heb het

langzaam gedaan, maar goed.

I: #00:06:42-9# Ja. Prima. En waar was dat, waar ging u naar de HBS? Ook in Aerdenhout?

R #00:06:46-9# Haarlem. Haarlem, ja. Eigenlijk dan het Kennemer lyceum.

I: #00:06:47-8# Ja, ja, bekend, bekende naam.

R #00:06:55-7# Ja, dat is het ook. Dus daar heb ik al die jaren opgezeten.

I: #00:07:03-5# Dus u bent in, even kijken, in 1948, heeft u de HBS afgemaakt. En toen bent u gaan studeren?

R #00:07:08-9# Toen ben ik naar de Landbouwhuishoudschool in Deventer gegaan. En ik heb mijn diploma voor landbouw, voor tuinbouw.

I: #00:07:20-2# Ja, met de bedoeling om onderwijs te geven op middelbare scholen?

R #00:07:23-7# Ja, nou ja, op Landbouwhuishoudscholen. Niet op een middelbare school?

I: #00:07:26-6# Nee, maar op bijzondere opleidingen. Landbouwhuishoudschool, wat houdt dat eigenlijk in? Wat werd daar gegeven?

R #00:07:39-1# Ja, alles. Het waren de meisjes dus die van de boerderij kwamen en die dus, nou ja, een tijd in de tuinbouw waren.

I: #00:07:49-9# Ja, ja, dus allerlei vakken rond tuinbouw? Ook talen neem ik aan?

R #00:07:55-6# Nou ja, tuinbouw, maar ook dus gewoon landbouwhuishoudkunde. Het was een onderdeel van het lespakket dan.

I: #00:08:07-8# Ja, met de bedoeling, na afstuderen op de boerderij te gaan werken?

R #00:08:13-4# Op de boerderij werken, ja.

I: #00:08:13-4# En, eh, u bent dus les gaan geven na de ...of na de Landbouwhuishoudschool gegaan om daar onderricht te krijgen. Toen bent u gaan werken, op die school ook?

R #00:08:25-6# Nee, niet op de school. Op...in Veendam.

I: #00:08:28-8# Veendam, ja.

R #00:08:28-8# Bij de Boerenbond. En daar heb ik anderhalf jaar gewerkt en toen bleek dat het dus niet ging met lesgeven. Ik was er niet capabel voor om de kinderen te laten doen wat je wilde. Ik was, ja, ik was een montessorikind.

I: #00:08:52-1# O, ja, zelfstandig werken was u...?

R #00:09:02-7# Ik heb Montessori gehad. Eerst [...] onderwijs. Toen in 1944 naar montessori over. Dus ik ben montessorikind. Ik kan niet...dus dat/.

I: #00:09:08-6# Nee, nee, dus u deed een beroep op hun zelfstandigheid, maar dat viel niet in goede aarde?

R #00:09:14-3# Nee, dat lukte eenvoudigweg niet.

I: #00:09:16-9# U zat in Veendam. Dat is toch ergens in het Noorden, of niet?

R #00:09:18-4# Jahaaa.

I: #00:09:18-4# Dus dat was uw eerste uitstapje in het land? Want u had het net over omzwervingen.

R #00:09:24-0# Ja, ja, jaaah. Nou, ja, zoveel is het ook weer niet, blijkt. Maar/.

I: #00:09:28-7# Nee, maar goed, u heeft daar dus in Veendam, bij de boerenbond. En bij de boerenbond moest u les geven aan...?

R #00:09:34-5# Aan die meisjes.

I: #00:09:36-2# Aan meisjes van... die van de boerderij kwamen.

R #00:09:38-4# Ja, van dertien, veertien jaar.

I: #00:09:40-9# En dat hebt u anderhalf jaar vol gehouden en toen hebt u de pijp aan Maarten gegeven?

R #00:09:45-4# Ja. Dat lukte niet. Toen ben ik naar (....) Deven/ naar eh Wageningen gegaan.

I: #00:09:56-9# Naar de Landbouwhogeschool?

R #00:09:56-9# Nou, niet de hogeschool maar wel een instituut, van de...één van de instituten voor gewassenonderzoek, was één van de instituten dan die aan de Landbouwhogeschool verbonden waren. En daar heb ik zes jaar gewerkt.

I: #00:10:13-9# Als onderzoeker?

R #00:10:18-7# Ja, en in die tijd ben ik dus bij het Verbond actief geweest.

I: #00:10:19-5# Ja, maar hoe kwam u bij het Verbond terecht? Wie heeft u daar naar toe geleid? Of wat (gelach)?

R #00:10:37-1# Ja, wat is/. Ik vind het vreemd, maar in 1946 of zoiets, toen was ik op zolder bezig en ik zocht ergens iets en ik vond tussen kranten een folder. En dat was: 'Juffrouw Laps, u bent ook maar een mens.' Of zoiets. Of een zoogdier: 'Juffrouw Laps u bent een zoogdier'. Ik weet niet waarom, maar dat heeft me dus....

I: #00:11:03-3# Geraakt?

R #00:11:06-1# Ja, en eh toen heb ik dus... nou ja ik wilde iets hebben waar ik dus meer houvast aan had. Het een of het ander, maar geen kerk ... kerkelijk wilde ik geen geval. Dus ik heb toen gezegd, dan ga ik naar het Verbond toe.

I: #00:11:27-2# Maar dat papier dat u vond van : 'Mevrouw Laps u bent een zoogdier', was dat van het HV?

R #00:11:33-7# Dat dacht ik wel! Maar weten doe ik het niet.

I: #00:11:38-8# Maar het is toch wel frappant dat u via dat pamflet, zal ik zeggen, bij het HV terecht komt?

R #00:11:41-9# Ja, en dus ik denk wel dat het op de een of andere manier met het Verbond te maken had.

I: #00:11:49-6# Ja. ja. En u woonde toen in Wageningen?

R #00:11:52-8# Nee, toen woonde ik... nee, dat was in 1948, dus, 1946 dus toen woonde ik nog thuis.

I: #00:11:56-9# Oh, toen woonde u nog thuis, ja.

R #00:12:00-8# Dus, toen ben ik pas in 1948, ben ik dus, toen ik ging werken, toen ben ik lid geworden.

I: #00:12:07-0# Maar volgens onze gegevens bent u in 1952 lid geworden.

R #00:12:09-5# Ja, maar in 1952 ging ik werken. Ik ging in 1948-1952 naar Deventer.

I: #00:12:15-6# Oké. Dus u bent in 1952 lid geworden, niet in 1948?

R #00:12:26-0# Nee, nee.

I: #00:12:26-0# Oké, dus via 'mevrouw Laps u bent een zoogdier.' bent u op een goed moment bij het HV terecht gekomen? En dat was in 1952. Maar toen woonde u wel in Wageningen?

R #00:12:36-8# Nee, toen ging ik eerst naar het noorden, toen nog. Naar Veendam.

I: #00:12:41-0# Oké. Maar waar... welke plaats was dat dan waar u uw lidmaatschap

hebt gebotvierd, om dat zo te zeggen?

R #00:12:46-9# Nou, dat zal Veendam zijn geweest.

I: #00:12:49-0# Oké, in het Noorden.

R #00:12:56-1# Ja, dus het eh...je had er niet veel mensen, dus. Wat wel dus... dat was bij ons gezin ook nog, vegetarisch. We zijn allemaal vegetariërs geweest.

I: #00:13:09-4# Ja, nog steeds?

R #00:13:06-3# Ja, nog altijd. Mijn broer is het geweest, gebleven en ik ben het dus ook gebleven.

I: #00:13:17-2# Maar is er een verband tussen vegetarisme, zal ik zeggen, en het humanisme?

R #00:13:22-3# Nee, ik denk meer met theosofie. Maar waarom? Hoe dat met mijn ouders zit, dat weet ik eigenlijk .

I: #00:13:32-4# Maar nog even terug. Dus u ging op een gegeven moment naar Zolder. Dat was in 1946. Toen vond u dat pamflet. 1946 was dat, hè?

R #00:13:40-8# Ja, dat was dus thuis.

I: #00:13:42-6# Maar het heeft dus nog geruime tijd geduurd voordat u lid werd van het HV?

R #00:13:46-2# Ja, omdat ik dus geen inkomsten had.

I: #00:13:48-4# Aha! U moest eerst werken, bij de Boerenbond in Veendam.

R #00:13:52-1# Toen heb ik gezegd: 'Nou ga ik lid worden'.

I: #00:13:58-2# Want u moest lidmaatschapsgeld betalen.

R #00:13:58-2# Ja, en het moest misschien ook nog wel een beetje tot een geheel worden/ komen voor mij. Voordat ik dus lid werd, eigenlijk.

I: #00:14:14-2# Maar dat was in Veendam. Daar was dus ook een kleine gemeenschap van humanisten, of hoe?

R #00:14:16-8# Nee.

I: #00:14:19-4# Nee? Dus u bent gewoon lid geworden en woonde in Veendam en er was verder niets te doen rond het humanisme?

R #00:14:26-0# Nee, dan was je op Groningen aangewezen. Maar dat ook, dat ...

nee, ik had er geen kennissen of wat dan ook. Dus, ik...dat deed ik niet.

I: #00:14:36-3# U ging niet naar Groningen om daar eens een bijeenkomst te bezoeken?

R #00:14:37-7# Nee. Want...nou, ja, ik had genoeg andere mensen om me heen waar ik wel mee samen ging. Dus dat ging dan makkelijker.

I: #00:14:50-8# Goed: u was dus lid geworden in 1952. U woonde toen in Veendam. Er was geen actieve gemeenschap. Na anderhalf jaar hebt u daar de pijp aan Maarten gegeven en bent u...?

R #00:15:00-9# Toen ben ik naar Wageningen gegaan.

I: #00:15:03-7# En daar was wel een actieve gemeenschap?

R #00:15:05-6# Daar was een actieve gemeenschap. En daar hadden we... mijn chef van het werk waar ik was, die was penningmeester, maar die was er helemaal niet geschikt voor. En die heeft dus gevraagd of ik tweede penningmeester wou worden en dan daarna eerste. En dat heb ik dus gedaan, hè. Want hij had... nou ja hij had alles, nou, aardig verwaarloosd hoor (gelach).

I: #00:15:33-4# Toch niks verduistert, hè?

R #00:15:34-0# Nee, nee, nee. Niks verduistert, alleen niet er achteraan gezeten. Dus dat eh ... en toen heb ik dus die centen weer opgehaald.

I: #00:15:46-1# Ja, u hebt de kas weer in orde gemaakt, als het ware. En eh, kunt u iets vertellen over die gemeenschap? Waren daar bijeenkomsten? Werden er mensen uitgenodigd? Hoe groot was die groep? Was die gemêleerd, mannen en vrouwen?

R #00:16:02-7# Ja, hij was heel gemêleerd. Hij was ... hoe groot hij was weet ik eigenlijk niet eens. Nou, ja, je zag eigenlijk natuurlijk de meeste mensen... de mensen die je zag die zag je dus altijd op de bijeenkomsten. Maar verder ...maar, ja, we waren actief. We waren met zijn allen, met het hele bestuur samen waren we dus actief om, nou ja, iedere.... Ja, wat was het, dat weet ik niet eens hoeveel.... om de hoeveel tijd. Maar dat we regelmatig bij elkaar kwamen. En dat dus.

I: #00:16:42-7# En waar werd dan over... werd er dan ook iemand uitgenodigd, om een spreekbeurt te geven? Of, als dat niet zo was, waar werd er dan over gepraat? Wat waren de onderwerpen? Weet u dat nog?

R #00:16:55-6# Een spreker werd er in ieder geval uitgenodigd, wel vaak uitgenodigd.

I: #00:17:00-6# Kent u nog namen, toevallig? Brandt Corstius? Van Praag?

R #00:17:03-9# Ja, dat ... ja, nou ja, het zijn niet altijd de...

I: #00:17:04-7# De kopstukken.

R #00:17:07-9# De kopstukken. Hè, die, die daar hadden wij nog niet, geen recht op, zeg maar (gelach).

I: #00:17:14-7# Als jonge gemeenschap.

R #00:17:19-8# Maar, eh...nee, hoeveel... dat zijn dingen die, die mij te weinig interesseren of denk ik dat ik dus, dat onthouden heb.

I: #00:17:29-3# Maar u weet ook niets meer van onderwerpen die besproken werden?

R #00:17:33-8# Nee.

I: #00:17:33-8# Vrijheid, rechtvaardigheid?

R #00:17:36-8# Ja, alles wat ter sprake kwam.

I: #00:17:41-1# Ja, en wat ook interessant was voor het humanisten of het humanisme.

R #00:17:45-3# Maar wat nou...hoe het precies... wat de onderwerpen waren, dat weet ik niet.

I: #00:17:49-0# Nee, dat bent u vergeten. En, eh, er vonden dus van die huiskamerbijeenkomsten plaats. Of hadden jullie een zaaltje in Wageningen?

R #00:17:58-1# Wij hadden een zaaltje.

I: #00:18:00-5# En daar werd... vrij frequent werden daar allerlei bijeenkomsten georganiseerd. En u was penningmeester. Is het daar ook bij gebleven of hebt u nog een andere bestuursfunctie vervuld?

R #00:18:08-0# Nee, daar is het bij gebleven. Toen was ik alweer weg (gelach).

I: #00:18:13-1# Oh, ja! U was toen al uit Wageningen weg.

R #00:18:17-0# Ja, ik ben zes jaar in Wageningen geweest.

I: #00:18:18-5# Oké, en toen?

R #00:18:20-6# En toen ben ik dus naar Rotterdam gegaan.

I: #00:18:23-6# En daar weer lid geworden, of deelgenoot geworden van een gemeenschap van humanisten?

R #00:18:29-5# Nee, want ik had geen tijd. Want ik had én werk én studie die ik doen moest om dus weer bij te komen.

I: #00:18:40-7# Welke studie ging u doen in Rotterdam?

R #00:18:42-7# Maatschappelijk werk. Dus dat is erbij gebleven. En dat is dus...nou ja, sindsdien ben ik nooit meer actief geweest.

I: #00:18:55-2# Oké. Dus Wageningen was eigenlijk het brandpunt van uw activiteiten?

R #00:18:55-0# Ja, ja.

I: #00:18:56-1# Ja, ja. Oké, dus Rotterdam, u was wel lid, maar slapend lid?

R #00:19:05-3# Ja, slapend lid. Altijd eh... altijd gebleven ook. Nou ja, eerst, nou ja, wat was het, drie jaar, vier jaar, vijf jaar studie. En, nou ja, dan heb je dus, nou, zoveel andere dingen al aan je hoofd. En dan heb je geen zin meer. Niet meer aan gedacht om nog weer naar het bestuur te gaan. En toen ik naar Wa/ Spijkenisse ging, ja, toen, nou ja, dan is de afstand is mij te groot.

I: #00:19:37-5# Ja, ja, dan moet je wel heel veel van het humanisme houden om...

R #00:19:40-3# Ja, dat je dus dat, dat ja, dan moet het dus, dan moet het enige zijn wat je doet. En ik had zoveel andere dingen ook, hè. Onder andere dus Esperanto had ik.

I: #00:19:54-8# Aha, ook een mooie taal, ja.

R #00:19:57-5# Hè, dus ik ben op allerlei dingen... ik ben erg...ja, op veel dingen afgegaan altijd.

I: #00:20:03-6# Ja, u was geïnteresseerd in allerlei dingen?

R #00:20:08-1# Ja, ja, en het humanisme was dus, is... was en is voor mij belangrijk, maar niet dus als lid.

I: #00:20:14-8# Nee, dus het is een levensovertuiging die u voor uzelf belijdt om het zo te zeggen?

R #00:20:18-5# Ja.

I: #00:20:21-4# En wat vindt u nou belangrijk in het humanisme? Ik heb trouwens nog een andere vraag. U bent in 1952 lid geworden. U heeft de oorlog meegemaakt., dus ook geweten van de verschrikkingen, enzovoort. Is dat ook een reden geweest om lid te worden van een humanistisch verbond? Dus met in uw achterhoofd die verschrikkelijke oorlog. Of heeft dat verder geen rol gespeeld?

R #00:20:41-9# Nee, het was voor mij. Ik wil ergens bij horen, hé. En een kerk, dat komt niet ter sprake. Dus ik heb dus...nou ja, ik was blij dat ik het Verbond had.

I: #00:20:55-0# Gevonden?

R #00:19:37-5# Ja, dat die dus die rust en die eh mij gaf om dus lid worden.

I: #00:21:09-8# Ja, ja, u bent er niet heel actief in. Maar u wilde ergens bij horen. Dat is tot vandaag de dag is dat zo. U bent nog altijd lid. Maar u zegt zelf al: 'Ja, het is op een goed moment is het van een tamelijk actieve periode afgezwakt.' Door Rotterdam waar u bent gaan studeren. U bent naar Spijkenisse verhuisd en toen is het eigenlijk alleen maar een slapend lidmaatschap geworden.

R #00:21:31-5# Ja, tenminste, Spijkenisse in die eerste tijd nog wel eventjes, maar het lukte niet om hier wat op te zetten.

I: #00:21:39-1# Dat hebt u wel geprobeerd? Om een gemeenschap op te zetten. Bent u getrouwd geweest?

R #00:21:44-5# Nee.

I: #00:21:47-4# Want u zegt: We gingen... we hebben geprobeerd een gemeenschap op te zetten. Was dat met...?

R #00:21:52-7# Dat was met enkele andere mensen.

I: #00:21:55-6# Ook humanisten die in Spijkenisse waren neergestreken. Ja, ja, oké, interessant. Maar, eh, ... wat zijn voor u nu de belangrijkste waarden in het humanisme? Wat zijn voor u de richtsnoeren waar naar u leeft vanuit het humanisme? Wat vindt u belangrijk?

R #00:22:26-9# Ja, even denken wat belangrijk is. Het is allemaal zo belangrijk, hè. Maar wat het meest belangrijke is, dat weet ik eigenlijk niet. Ik heb/ het is/ ik ben (....) er zo ingegleden eigenlijk dat ik het/ nou, ik accepteer wat het is.

I: #00:22:57-8# Ja, ja. Maar er moet tocht iets/ Kijk u bent op een gegeven moment lid geworden, u wilde ergens bij horen. Maar iets moet u toch aangesproken hebben in dat humanisme. Het is toch meer dan alleen maar bij een club willen horen?

R #00:23:07-6# Ja. Nou ja, het is dus... ja.... Niet bij een club horen, maar met gelijkgezinden, hè. Dat je dus met gelijkgezinden bent en met elkaar, nou ja, wat opbouwt en wat doet.

I: #00:23:31-7# Ja, maar goed, u heeft voor het humanisme gekozen. Dus daarom nog een keer mijn vraag: wat was dan zo aantrekkelijk in dat humanisme?

R #00:23:42-9# Misschien dat het buitenkerkelijk was, hè. Terwijl ik dus wel/.

I: #00:23:48-2# U vond dat wel belangrijk dat er een groepering was, een verbond, van mensen die geen lidmaat waren van een kerk? U wilde ook/ u wilde daar bij horen?

R #00:23:58-4# Ja [...].

I: #00:24:07-1# U vond ook de kerk dan dominant, of had u daar slechte ervaringen mee, of...?

R #00:24:09-3# Nee, helemaal niet, maar ik wilde niet, ja. Dat kerkelijke, dat was te... Ja, wat moet ik zeggen? Dat kwam niet ter sprake dat ik dus, dat eigenlijk zou kunnen, zou kunnen nemen.

I: #00:24:31-0# Te dogmatisch?

R #00:24:31-7# Ja, te dogmatisch en... nee daar had ik geen behoefte aan.

I: #00:24:38-8# Nee, u had behoefte aan een levensovertuiging waarin u vrijgelaten werd om te denken wat u wilde.

R #00:24:41-4# Maar, terwijl ik dus wel, eh, kerkelijk ... tenminste kerkelijk, remonstrants, ben, nou ja, bijvoorbeeld een zondagsschool had gedaan.

I: #00:24:53-4# Uit interesse?

R #00:24:56-4# Uit in.....eh, nee.

I: #00:24:56-2# Of ook om ergens bij te horen?

R #00:24:58-4# Om wat te doen te hebben. Het was dus de oorlogsjaren en de laatste twee oorlogsjaren heb ik dus daar bijgezeten. En dat ...nou ja, ik moest wat te doen hebben. En dat wilde ik. En dat heb ik ook met goed... dat heb ik goed gedaan, hoor. Dat, dat ... met overtuiging, laat ik zeggen. Maar, op mijn manier. Ik heb...

I: #00:25:25-7# Ja, ja, het is ook een tamelijk vrijzinnige geloofsovertuiging, hè?

R #00:25:30-4# Ja, ja, het was niet vrijzinnig. Dat had niet/. Maar ik ben ook dus op... bij een dominee nog een tijdje geweest en ik ben... ik ben bij een hervormde zondagsschool ook geweest, als kind dan. Maar dat beviel me niet, maar het is goed om het erbij ...om het ... laat ik zeggen om het ...

I: #00:25:59-4# Om er weet van te hebben?

R #00:26:01-0# Ja, om er weet van te hebben en om er mee in aanraking te zijn geweest.

I: #00:26:05-7# Dan weet je ook waar je over praat?

R #00:26:05-7# Ja, dat eh....

I: #00:26:09-1# Maar het was geen reden om als... bij die remonstrantse kerk te blijven? Dat vond u toch...?

R #00:26:14-3# Nee, dat, dat was niet/. Ik vertelde de Bijbelse verhalen alsof het mythologische verhalen waren. Mytho/ daar had ik op school mee te maken gekregen. Ik had een boekje gekregen van een lerares om te lezen. En dat interesseerde me. En dat vond ik leuk. Maar op die zelfde manier begon ik dus ook de....

I: #00:26:44-0# De Bijbelverhalen te interpreteren, als het ware. Oké, dus toch nog een uitstapje gemaakt naar een over/ naar een geloofsovertuiging. De remonstrantse kerk, zelfs bij de hervormde kerk bent u een tijdje geweest. Maar alleen om daar iets over te weten, maar ook om ingebed te zijn in een gemeenschap?

R #00:27:02-3# Nou, de hervormde kerk dat ging dus met een vriendinnetje, ging ik mee. Nou ja, dan was je meeloper eigenlijk. Ik heb het een tijdje gedaan en toen zeg ik: 'Nee [...]. Ik ben gewoon niet meer gegaan, denk ik. Hè, dus dat is/. En ik hoefde niet. Ze zeiden niet thuis zoiets van: 'Je moet naar de zondagsschool'. Maar, eh, dat remonstrantse dat heb ik dus... dat ging leuk. Dat was... het was een goeie voor de oorlog om daar wat anders te hebben, hè. Om daar nu mee bezig te zijn en eventjes wat anders te hebben dan aan die oorlog te denken.

I: #00:27:47-3# Ja, ik begrijp het.

R #00:27:49-5# En dus op die manier dat je dus toch, nou ja, gewoon gegaan bent. Maar dat zodra dat [...] het afgelopen was toen hebben ze gevraagd of ik dus blijven wilde en toen heb ik nee gezegd.

I: #00:28:03-3# Toen de oorlog afgelopen was, zegt u dat nu? Toen bent u gestopt?

R #00:28:07-7# Ik heb dus eh, nou ja, twee, de laatste twee oorlogsjaren, hè. Dus dat eh... vijftien, zestien jaar was ik toen ik dat deed. En dat heb ik toen eh... toen gezegd: 'Nee, nou niet meer'.

I: #00:28:27-7# Nee, nee, ik begrijp het. Eh, hebt u nog contact met het HV? Ik bedoel, maakt u nog gebruik van diensten van het HV?

R #00:28:38-1# Eh, nee. Ik zou niet weten wat.

I: #00:28:41-3# Nou, bijvoorbeeld geestelijke verzorging of...?

R #00:28:45-6# Nee, ik heb niet veel... geen behoefte zou ik haast zeggen om dus wat te hebben, hè, dat dus eh, doorgaan op de dingen die zij vinden, dat, dat.... Sommige ervan zeg ik ja en sommige zeg ik ook nee.

I: #00:29:12-6# U krijgt ook het blad nog, Human, krijgt u thuis, ja?

R #00:29:15-7# Ja, en ik krijg/ en het Rotterdamse natuurlijk/ ben ik wel/. Nou ja, sta ik wel als lid ingeschreven.

I: #00:29:20-9# Oké, Rotterdam heeft een gemeenschap en van daaruit krijgt u regelmatig, het plaatselijke humanistische blaadje thuisgestuurd. Maar er wordt geen beroep op u gedaan. Nu niet meer natuurlijk, maar in het verleden ook niet. Van: 'Kom eens langs' of....

R #00:29:32-5# Nee.

I: #00:29:37-0# Echt slapend lid en/. Oké... ik denk dat we al een heleboel hebben gezegd, hè?

R #00:29:50-6# Ja, we zijn een heel eind, eh....

I: #00:29:52-4# Ja. Is er iets wat ik vergeten ben, of niet? Wat u graag zou willen vertellen nog, over uw lidmaatschap, of...want u... laat ik even teruggaan naar Wageningen. Daar heeft u een aantal jaren gewerkt. In een laboratorium, neem ik aan?

R #00:30:11-5# Nee, in de vrije natuur.

I: #00:30:16-2# Oké. Ja. ja. En na Wageningen bent u naar Rotterdam gegaan. Maatschappelijk werk gestudeerd. Ook afgemaakt. U bent als maatschappelijk werker aan de slag gegaan in Rotterdam.

R #00:30:24-9# In Rotterdam.

I: #00:30:24-9# En over welke tijd spreken we dan? Wanneer was dat?

R #00:30:29-2# Dat was dus '60

I: #00:30:31-1# De jaren zestig.

R #00:30:31-1# En toen in 1964 ben ik naar Spijkenisse gegaan.

I: #00:30:35-7# Ook als maatschappelijk werker?

R #00:30:35-7# Als maatschappelijk werker.

I: #00:30:37-8# Dus u bent in gemeentedienst als maatschappelijk werker aan de slag gegaan?

R #00:30:40-0# Ja.

I: #00:30:46-3# En hebt u in uw werk, als maatschappelijk werker, die verbinding met

het humanisme kunnen maken? Ik bedoel, vanuit...was dat expliciet aanwezig, of...?

R #00:30:53-0# Nou, niet expliciet, maar je kon wel de mensen helpen die met de kerk zaten om ze op het goeie spoor te houden.

I: #00:31:06-3# Wat bedoelt u daarmee? Dus u had cliënten, om dat zo te zeggen, waar u op bezoek ging, of ze kwamen bij u en die hadden moeilijkheden met de kerk. Die wilden...?

R #00:31:13-2# Nou, ja, soms dan kwam er dus, dan kwam het gesprek daarop, of zo. Maar, als ze moeilijkheden hadden, of ze hadden vragen daarover eh, dan kon ik wel daarmee praten.

I: #00:31:30-3# Ja, ja, ook vanwege uw geschiedenis met de remonstrantse kerk, enzovoort. Maar waar gingen die gesprekken dan over? Wat, wat... Weet u dat nog? Waren er bijvoorbeeld mensen bij die graag wilde/ uit de kerk wilde stappen, maar/

R #00:31:46-5# Nou, nee, nee. Zo ver ging het niet. Nee, zover ging het niet. Dat deden ze niet/ dat vroegen ze niet aan een/ aan iemand die niet in de kerk/ die niet in de kerk zat.

I: #00:32:00-1# Nou ja, kijk, als je daar problemen ondervindt dan kan ik me voorstellen dat je/

R #00:32:03-6# Ja, maar niet als je dan als gemeenteambtenaar komt voor iets anders.

I: #00:32:08-6# Ja, ja. Oké.

R #00:32:11-2# Hè, dan had je dat niet eh/

I: #00:32:28-9# En toen u dus als lid van het HV, eh maatschappelijk werker in Spijkenisse, tot aan uw pensionering neem ik aan; waren er in uw omgeving eh humanisten? Had u daar contact mee, of niet? Wisten ze van u dat u humaniste was, of niet?

R #00:32:37-0# Ja, ze wisten het wel, maar we hebben niet/ Nee, we hebben namelijk, de eerste jaren, negentienvierenzestig, -vijfenzestig, -zesenzestig misschien, maar daarna is het niet meer dat we dus samengekomen zijn of wat dan ook. Of dat we dus/ We waren allemaal jong natuurlijk en je had teveel andere dingen ook. Je had veel dingen aan je hoofd en de een had humanisme en de ander had andere dingen aan zijn hoofd. En dus dat eh/

I: #00:33:07-2# Maar er waren in uw omgeving mensen die humanist waren. Dat wisten jullie van elkaar. Dus ook in Spijkenisse toen u maatschappelijk werker was. Maar jullie hadden niet de behoefte om een gemeenschap te vormen?

R #00:33:19-8# Eh, nee, nee. Nou ja, de behoefte wel, misschien, maar de

mogelijkheid nog niet. En toen is/ en toen die er misschien nu wel zou zijn, maar ik denk het niet, dan is dus eh, dat je(....) Die mogelijkheid die geef je dus niet/ die maak je niet af.

I: #00:33:49-8# Dus er was geen mogelijkheid omdat de mensen het druk hadden met andere dingen. Gezin/

R #00:33:52-8# Ja, met andere/ ja met gezin, met andere dingen. Dus dat kwam niet.

I: #00:34:00-4# Dat kwam niet van de grond, nee.

R #00:34:03-5# Nee. We zijn wel, nou ja, ook wel in een kleine, kleine kring met een paar, met een brochure bezig geweest. Dat herinner ik mij al pratende.

I: #00:34:18-3# Ja, ja. Dus u hebt er wel moeite voor gedaan om iets te starten?

R #00:34:19-3# Ja, nou ja, moeite voor/ ja voor gedaan, maar in ieder geval wel moeite gehad om er wat te starten, maar het is/ nou, ja dan verloopt het weer.

I: #00:34:32-3# Ja, ja. Een opwelling en dan ebt het weer weg.

R #00:34:28-2# Ja. Omdat dus meer, teveel andere dingen ook dus ook waren. Hè. Dat is met alle gezinnen natuurlijk dan, die dan groter worden en die dan grotere kinderen krijgen. Die, eh, min is, dan wordt het moeilijker om dan bij elkaar te komen.

I: #00:34:55-5# Ja, dat begrijp ik.

R #00:34:59-6# En om nog wat ervan te maken.

I: #00:35:01-0# Maar is er nu, op dit moment, een gemeenschap in Spijkenisse, of niet. Of is dat allemaal geconcentreerd in Rotterdam?

R #00:35:05-4# Het is alles in Rotterdam. Dat is al jaren...dat, het lukt niet om Spijkenisse...

I: #00:35:12-3# Van de grond te tillen, nee.

R #00:35:16-5# Nee, of er veel leden zijn weet ik niet. Maar, nee, dat, dat ...nee, dat hele eiland zit dus helemaal bij Rotterdam.

I: #00:35:27-4# Het hele eiland! Hoe heet dat eiland hier, waar we zitten?

R #00:35:30-3# Putten, Voorne-Putten. Dus dat zit helemaal bij Rotterdam. Dus het is Rotterdam-Rijnmond.

I: #00:35:38-5# Ik begrijp het. En, ik heb het al een keer gevraagd, maar ik vraag het toch nog een keer. Er is nooit vanuit Rotterdam, vanuit die gemeenschap Rotterdam, is er ook geen contact met u gezocht? Gewoon om eens langs te komen, een praatje

te maken?

R #00:35:52-9# Nee, nee, nee.

I: #00:35:53-6# Nee, maar dat hoeft voor u ook niet, begrijp ik?

R #00:35:57-0# Nee, ik heb genoeg andere dingen en het was dus niet het... wat mijn eh...ja, wel wat me interesseerde, maar voor mezelf. Het lezen...

I: #00:36:14-6# Over. Ja, dat is voor u voldoende.

R #00:36:17-7# Ja, ik heb veel gelezen en dat past wel. Dat... daarin, dat heb ik erg veel gedaan. En, nou ja, ik kan dat nou niet meer.

I: #00:36:33-8# Reproduceren, nee. Maar dat hoeft ook niet. Ik zie daar de boekenkast staan. Joep Dohmen!

R #00:36:41-0# Ja, ja.

I: #00:36:39-3# 'De kunst van het ouder worden'.

R #00:36:42-3# Ja. ja.

I: #00:36:42-3# Van de Universiteit voor Humanistiek. Ja, ik ken hem goed. Dus dat leest u allemaal wel?

R #00:36:51-0# Nou, ik heb niet alles gelezen. Meer heb ik boeken dan dat ik eh...

I: #00:36:58-0# Ovidius, 'Metamorfosen'.

R #00:37:00-2# Ja, ja, ja! Ik ben meer lezen dan dat ik dus praten ben.

I: #00:37:07-9# Ja, terwijl het nu heel erg goed gaat (gelach). Dus u moet uzelf niet onderschatten! Maar goed, u heeft nu... uw ogen zijn niet goed meer, dus u kunt waarschijnlijk ook niet meer lezen?

R #00:37:19-0# Nee, nu kan ik al helemaal niet meer. Het is dus... in juni is er iets... een tia of zoiets geweest.

I: #00:37:31-3# In Assen? (mevrouw Hoesbergen stotterde bij het uitspreken van het woordje tia, waardoor de interviewer TT verstond, vandaar Assen!)

R #00:37:34-3# Dat maakt dat het niet helemaal meer goed gaat. En voor die tijd ging het lezen al moeilijk, maar het kon nog, maar nou niet meer.

I: #00:37:42-3# Bent u op de hoogte van luisterboeken? Kent u dat fenomeen?

R #00:37:45-4# Dat fenomeen dat ken ik wel, maar ik...dat ligt me niet. Ik ben een

vreter, een lettervreter (gelach).

I: #00:37:56-6# Nou ja, kijk: als je/. U houdt van literatuur. Dus als je/. Dat kun je ook een boek ook via luisteren tot je nemen.

R #00:26:53-2# Ja, ja, maar nee. Dat heeft mij/.

I: #00:38:03-7# Dat trekt u niet.

R #00:38:08-0# Nee. Dat trekt mij niet omdat/. En ik betwijfel of ik nog die apparatuur en alles nog kan beheersen voor eh... om het te doen.

I: #00:38:17-5# Ja, ik begrijp het.

R #00:38:20-5# Hè, dat ook nog. Want ik heb eh... nou ja, mijn radio die staat dus op Radio 4. En dat is ook het enige waarop ik hem laat staan, want verder dan... want kan ik hem niet hebben [...]

I: #00:38:33-4# U kunt hem verder niet bedienen?

R #00:38:35-1# Nee.

I: #00:38:37-7# Dat is een probleem, ja. Inderdaad. Oké. Mevrouw Hoesbergen, is alles gezegd wat u had willen zeggen? Heb ik alles gevraagd wat ik had kunnen vragen?

R #00:38:50-5# Ja, ik dacht het eigenlijk wel.

I: #00:38:53-6# Ja, hè. We hebben over uw verleden gepraat, over uw ouders, theosofie, Krishnamurti, uw eigen weg gezocht in het leven, HBS afgemaakt, Deventer, Veendam...

R #00:39:13-0# Wageningen.

I: #00:39:11-3# Wageningen.

R #00:39:13-2# Rotterdam.

I: #00:39:13-2# Rotterdam, Spijkenisse (gelach). Nou, zo van het noorden, naar het midden, naar het westen. Oké, dan dank ik u hartelijk dat u mij hebt willen ontvangen en met mij in gesprek wilde gaan. Dan sluit ik nu het apparaatje af.